

Aan: Ministeries OCW en V&J

Hoofddorp, 23 december 2016

Betreft: Consultatie DSM-richtlijnvoorstel van de Europese Commissie

Geachte heer, mevrouw,

Stichting Lira behartigt als Collectieve Beheersorganisatie de belangen van ruim 12.000 bij haar aangesloten auteurs, waaronder (scenario-)schrijvers, vertalers en journalisten. Lira is een stichting zonder winstoogmerk. Lira maakt graag gebruik van de geboden gelegenheid om te reageren op de voorstellen van de Europese Commissie met betrekking tot de modernisering van het auteursrecht in de digitale eengemaakte markt.

De voorstellen die nu voorliggen raken op veel verschillende terreinen de belangen van auteurs. De Commissie signaleert dat auteurs vaak een zwakke onderhandelingspositie hebben in hun contractuele relatie met uitgevers en producenten, hetgeen gevolgen heeft voor de beloning van auteurs. Eén van de doelen die de Commissie nastreeft met de voorstellen, is het verbeteren van de transparantie over de inkomsten die uit het gebruik van werken van auteurs voortvloeien en te komen tot een evenwichtiger relatie in de contractuele betrekkingen tussen auteurs en hun opdrachtgevers.

Het voorstel doet enkele aanzetten in die richting, maar tegelijkertijd constateren wij met enige teleurstelling dat de focus in de voorstellen voor een groot deel gericht is op de belangen van de uitgevers en dat de belangen van de auteurs, waar de voorstellen zich primair op richten, enigszins naar de achtergrond zijn verschoven. Wij delen in dat licht graag onze zienswijze ten aanzien van de artikelen die naar onze inschatting een grote impact kunnen hebben op de vergoedingen die auteurs ontvangen voor het gebruik van hun werken.

Artikel 4 – Digitale en grensoverschrijdende onderwijsactiviteiten

Voor de makers die Lira vertegenwoordigt is het van groot belang dat het uitgangspunt blijft (zoals ook nu reeds vastgelegd in art. 16Aw) dat er een billijke vergoeding wordt betaald aan de auteurs voor het gebruik van hun werken ter illustratie bij het onderwijs. Voor zover hiervoor collectief wordt geïncasseerd in de markt – zoals bijvoorbeeld thans het geval is voor de readerregelingen die Stichting PRO uitvoert en voor het reprorecht – dienen de auteurs in staat te worden gesteld om hun vergoedingsrecht ook daadwerkelijk te kunnen effectueren. De vergoedingsaanspraak voor de originele makers zou in dat kader dan ook niet voor afstand vatbaar mogen zijn, teneinde te borgen dat de auteurs deze vergoedingen ontvangen en teneinde de auteurs een (onderhandelings)positie te geven.

Artikel 7 t/m 9 – Gebruik van out-of-commerce werken door erfgoedinstellingen

Lira is voorstander van een wettelijk verankerd model van Extended Collective Licensing (ECL) voor massadigitaliseringsprojecten.

Lira is al sinds jaren in gesprek met Nederlandse erfgoedinstellingen en wij hebben vanaf 2010 ook diverse collectieve regelingen gesloten met bibliotheken en archieven, waarmee zij op eenvoudige wijze en zonder hoge kosten te hoeven maken licenties kunnen verkrijgen. De voorstellen van de Commissie richten zich uitsluitend op de zogeheten out-of-commerce werken. Wij onderkennen dat in de praktijk out-of-commerce werken slechts een onderdeel vormen van gedigitaliseerde collecties. Veelal zijn in dergelijke collecties bijvoorbeeld ook verweesde werken te vinden, evenals niet-verweesde en in-commerce werken.

Erfgoedinstellingen en Lira dragen al geruime tijd gezamenlijk uit dat voor zowel auteurs als voor instellingen grote voordelen behaald kunnen worden als gebruik zou worden gemaakt van wettelijk verankerde ECL-oplossingen zoals die in bijvoorbeeld Scandinavische landen thans al bestaan. Daarbij is het voor Lira van belang dat er een voor alle betrokkenen werkbare en praktische oplossing komt, die de erfgoedinstellingen via wettelijke verankering extra zekerheid biedt en die aan de auteurs een billijke vergoeding garandeert. Het Richtlijnvoorstel blijft in dat licht tot onze spijt achter bij onze verwachtingen.

Artikel 10 – toegang en beschikbaarheid van audiovisuele werken on-demand

Wij verwijzen graag naar onze reactie op de Consultatie Verordening online diensten omroeporganisaties, die wij separaat indienen.

Voor schrijvers is belangrijk dat zij kunnen meedelen in de opbrengsten die voortvloeien uit het gebruik van hun filmwerken in on-demand platforms. Makers zien hun werken graag op allerlei platforms en via verschillende kanalen verspreid en producenten en omroepen willen graag filmwerken kunnen exploiteren. Een passende vergoeding voor de filmmakers voor on-demand exploitaties is daarbij van groot belang, om makers in staat te stellen hun werk te kunnen blijven voortzetten en om het culturele aanbod in de audiovisuele sector niet te laten verschromelen.

Een niet voor afstand vatbare vergoedingsaanspraak, collectief te beheren door de CBO's van de makers, garandeert dat de makers ook daadwerkelijk vergoedingen voor het gebruik van hun werk ontvangen. De voorstellen van de Commissie bieden hiervoor helaas geen concrete aanknopingspunten.

Artikel 11 – naburig recht voor persuitgevers met betrekking tot digitale toepassingen

In de voorstellen van de Commissie wordt benadrukt dat een eventueel naburig recht voor persuitgevers niet af kan doen aan en geen invloed kan hebben op de rechten van auteurs. Ondanks die voor auteurs op zich geruststellende bepaling, die geheel in lijn is met recente Europese jurisprudentie (Luksan/Van der Let en HP/Reprobel), maakt Lira zich niettemin zorgen over de effecten van een steviger positie voor de uitgevers op de exploitatiemogelijkheden door freelance journalisten. Die mogelijkheden zijn op dit moment al gering door de vérstrekkende algemene voorwaarden en contractbepalingen die Nederlandse persuitgevers doorgaans hanteren. Freelance journalisten ervaren hun

onderhandelingspositie als zeer zwak, mede door de machtsconcentratie aan de kant van de media/uitgeverijen.

Het Auteurscontractenrecht, ingevoerd in Nederland in 2015, heeft in de praktijk tot nu toe met name geleid tot verdere aanscherping van de contracten die grote dagbladuitgevers aan freelancers voorleggen. Van de journalisten wordt door de uitgevers een verplichte overdracht en/of licentiëring van hun (digitale) rechten en vergoedingsaanspraken gevraagd.

Mede op grond van die verworven overgedragen (of gelicentieerde) rechten van freelancers, maken vrijwel alle grote persuitgevers in Nederland op dit moment al afspraken met digitale platforms zoals bijvoorbeeld Blendle. Freelance journalisten ontvangen doorgaans helemaal geen aandeel in de vergoedingen die door dit soort platforms aan uitgevers worden betaald. Een versterking van de positie van persuitgevers lost een probleem op voor de uitgevers dat slechts beperkt bestaat (persuitgevers maken immers volop afspraken over digitale toepassingen en ontvangen daarvoor ook vergoedingen). Tegelijkertijd lost het niets op voor de auteurs, die geen zicht hebben op een vergoeding voor gebruik door digitale platforms. Hier ontbreekt wat Lira betreft dan ook een gebalanceerde afweging tussen de belangen van (pers)uitgevers en auteurs.

Artikel 12 – recht op een billijke vergoeding voor uitgevers

Artikel 12 beoogt om uitgevers in staat te stellen aanspraak te maken op een deel van de vergoeding voor het gebruik van een werk in het kader van een uitzondering of beperking op grond van overdracht of licentie door auteurs aan uitgevers. Dit artikel is met name ingegeven door het HP/Reprobel-arrest en beoogt de gevolgen van die uitspraak kennelijk (gedeeltelijk) teniet te doen.

Lira uit graag haar grote zorgen over de gevolgen van zo'n bepaling, toegepast op de Nederlandse situatie en mede in het licht van de binnen Europa unieke figuur van het 'werkgeversauteursrecht' als vastgelegd in art. 7 Aw.

Zoals gezegd laten uitgevers rechten van schrijvers nu veelal contractueel aan zich overdragen, waarbij overigens niet altijd rekening wordt gehouden met de rechten die al aan collectieve beheersorganisaties (zoals Lira) zijn overgedragen. In het literaire veld zijn licentiecontracten meer gebruikelijk. In alle gevallen zal een auteur aan zijn uitgever ofwel een licentie verstrekken ofwel een (gedeeltelijke) rechtenoverdracht. Immers: uitgevers en auteurs delen het belang dat er kan worden geëxploiteerd en dat de auteursrechtelijk beschermde werken lezers, luisteraars en kijkers bereiken.

Uitgevers maken daarbij vaak vergoedingsafspraken met eindgebruikers, zie ook onze input bij artikel 11, maar een vergoeding voor de auteurs is daarmee niet gegarandeerd. Zelfs de collectieve vergoedingsaanspraken die op grond van de wet toekomen aan de auteurs (zoals de reprorechtvergoeding, de thuishopievergoeding en de leenrechtvergoeding) en die niet voor afstand vatbaar zijn, trachten uitgevers in toenemende mate aan zich te laten overdragen c.q. in een buy-out te vatten. Dit lijkt ons in strijd met de Europese jurisprudentie en overigens ook met de in 2015 in Nederland ingevoerde Wet Auteurscontractenrecht.

Daarbij vindt er in Nederland al een aanzienlijke aftrek op het auteursaandeel in de wettelijke vergoedingen ten gunste van uitgevers plaats op grond van artikel 7 van de Nederlandse Auteurswet, het zogeheten 'werkgeversauteursrecht'. Op grond van dit art. 7 Aw ontvangen uitgevers in Nederland voor alle collectieve incassostromen die voortvloeien uit de Europese excepties (reprorecht, leenrecht, thuis kopie) een vergoeding. Voor de werken die in loondienst zijn vervaardigd wordt de werkgever (uitgever) immers op grond van de Auteurswet als (fictief) maker aangemerkt.

Lira meent dat art. 7Aw *contra legem* is en niet is te rijmen met de uitspraken Luksan/Van der Let en HP/Reprobel. Het leidt in Nederland in ieder geval op dit moment tot een aandeel van de uitgevers in de wettelijke collectieve vergoedingsstromen. Indien door de huidige voorstellen van de Commissie – met name artikelen 11 en 12 – daar nu een versterking van de positie van uitgevers bij zou komen, leidt dat onherroepelijk tot een risico dat het aandeel dat auteurs ontvangen uit de collectieve vergoedingen onder druk komt te staan. In dat licht is het van het grootste belang dat wordt veilig gesteld dat de voorstellen van de Commissie zoals die nu voorliggen op geen enkele wijze afdoen aan of invloed hebben op de rechten en vergoedingsaanspraken van auteurs en hun aandelen in de wettelijke collectieve vergoedingsstromen. Waar dit uitgangspunt in artikel 11 ten aanzien van een eventuele naburig rechtspositie van persuitgevers nog expliciet staat vermeld, ontbreekt zo'n vermelding in het veel verdergaande artikel 12 dat betrekking heeft op alle uitgevers.

Lira benadrukt haar vrees dat implementatie van artikel 12 zoals dat nu voorligt, kan leiden tot verzwakking van de financiële en contractuele positie van de schrijvers.

Artikel 13 – Value Gap

Lira juicht toe dat er een verantwoordelijkheid wordt gelegd bij aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij om samen met rechthebbenden maatregelen te verzekeren tot de werking van overeenkomsten met rechthebbenden voor het gebruik van hun werk. Voor de makers is daarbij van belang dat zij zich verzekerd zien van een vergoeding voor het gebruik van grote hoeveelheden werken.

Artikel 14 - Transparantieverplichting

Lira verwijst voor dit artikel graag integraal naar de reactie van Platform Makers op deze consultatieronde. Uiteraard zijn wij verheugd met een eerste stap richting een Europees Auteurscontractenrecht, maar wij bepleiten een hoger ambitieniveau.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid tot nadere toelichting,

Vriendelijke groet,

Kees Holierhoek, Voorzitter Lira